



10.6.2022

VN/6420/2022
VN/6420/2022-MMM-2

Ruokavirasto

Viite Talousarvioasetus (254/2004) 66i §

Maa- ja metsätalousministeriön kannanotto Ruokaviraston vuoden 2021 tilinpäätöksestä

Maa- ja metsätalousministeriön (ministeriö) kannanotto Ruokaviraston toiminnasta perustuu Ruokaviraston vuoden 2021 tilinpäätösasiakirjaan, Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) laatimaan tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2021 sekä viraston toiminnasta saatuun muuhun informaatioon. Ministeriö esittää kannanottonaan viitekohdassa mainitun asetuksen perusteella Ruokaviraston vuoden 2021 tilinpäätökseen seuraavaa:

1. Arvio tuloksellisuuden kehityksestä ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta

a) Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tuki

Ruokavirasto tuki toiminnallaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista, erityisesti maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden politiikkasektoreilla. Viraston toiminta tuki myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.

Ruokavirasto pystyi koronatilanteen jatkumisesta huolimatta hoitamaan maaseutuhallinnon sekä elintarvikeketjun turvallisuuden ja laadun varmistamisen keskeiset tehtävät varmistaen näin osaltaan huoltovarmuutta ja ruokaturvaa. Poikkeustilanteessa oli tärkeää, että virasto osallistui aktiivisesti muiden viranomaisten ja toimijoiden ohjeistamiseen sekä tuotti tilannekuvatietoa epidemian vaikutuksista toimialallaan.

Keskeiset toimintaa ohjaavat asiakirjat ovat muun muassa vuonna 2019 valmistunut viraston strategia 2020 - 2023, elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma vuosille 2021-2024 sekä tutkimusohjelma vuosille 2020-2024. Strategian aktiivista toimeenpanoa edistettiin vaikuttavuus- ja mahdollistajapäämäärien strategiatiimeissä. Ruokaviraston toiminta oli organisoitu linjoihin ja toimintakokonaisuuksiin, joiden mukaisesti alla on kuvattu tulostavoitteiden toteutumista.

Maaseutulinja: Asetetut tavoitteet vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukyvyyn parantamiseksi sekä yhteiskunnan vahvistamiseksi monipuolisen yritystoiminnan, menestyvän maaseudun, monipaikkaisuuden ja verkostojen avulla toteutuivat hyvin. Rahoituskauden 2014-2020 sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toimeenpano jatkuivat suunnitelmien mukaisesti ja ohjelman sidonta- ja maksatusosuudet olivat EU:n kärjessä. Viljelijätukien päähaku hoidettiin onnistuneesti ja maksut hoidettiin ajallaan sekä yritys-, hanke- ja rakennetukivarojen sidonnoista oli maksettu 77 % vuoden 2021 loppuun mennessä. Maaseutuverkoston toiminta oli vireää ja maaseudun paikallista toimintaa edistettiin aktiivisesti. Virasto oli aktiivisesti mukana vuonna 2023 alkavan CAP27-suunnitelmakauden valmistelussa. Tämä on välttämätöntä, jotta toimeenpanon näkökulma tulee huomioiduksi, toimeenpanon valmistelu CAP-suunnitelman valmistelun rinnalla etenisi ja toimeenpano saataisi käyntiin ja haut avatuiksi ajallaan. Kyläkauppatuen toinen kierros onnistui hyvin ja sai myönteistä näkyvyyttä. Virasto oli rakentamassa vähävaraisten avun ohjelmaa (ESR+).

Elintarvikeketjulinja: Virastolle asetetut vaikuttavuustavoitteet vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukyvyyn paranemiseksi toteutuivat hyvin. Elintarviketurvallisuuden taso säilyi

Maa- ja metsätalousministeriö

hyvänä, kuten myös kasvintuhoojien, eläinten hyvinvoinnin ja mikrobilääkeresistenssin tila. Vakavia eläintauteja, kuten lintuinfluenssaa ja kalojen IHN-tautia, esiintyi aiempaa enemmän, mikä lisäsi merkittävästi myös eläinlääkintähuoltomäärärahojen tarvetta (3,74 milj. euroa, 0,41 milj. euroa vuonna 2020). Virasto ohjasi minkki- ja supikoiratarhoilla tehtäviä koronatestauksia ja tartunnan torjuntatoimia. Työ tuotti tulosta, eikä tartunta levinnyt tarhoille. Eläintauti- ja elintarvikelainsäädännön uudistuttua keväällä 2021 sekä EU-tasolla että kansallisesti virasto päivitti ohjeensa sekä koulutti hallinnonalan viranomaisia. Myös eläintautien varautumissuunnitelmia päivitettiin. Työ jatkuu osin vielä 2022. VN TEAS -selvityshanke salmonellan tartuntalähteistä valmistui ja tilasaneerausta ryhdyttiin kehittämään suositusten pohjalta. Virastoon sijoitetun uuden riippumattoman eläinsuojeluasiamiehen toiminta oli aktiivista.

Elintarvikeketjuun liittyvien petostapausten määrä kasvoi. Virasto tehosti tapausten selvittämistä kiitettävästi, myös lisäämällä niiden tutkintaan resursseja sekä tukemalla muiden viranomaisten työtä ja tekemällä yhteistyötä heidän kanssaan. Tapaukset vaikuttavat koskevan laiminlyöntejä ja rikoksia usean eri lainsäädännön noudattamisessa ketjun eri vaiheissa. Luomukeruuta koskevien ohjeiden valmistelu jatkui ja virasto osallistui luomukeruualueita koskevaan viestintähankkeeseen.

Elintarvikkeiden ja muiden maataloustuotteiden viennin edistäminen oli aktiivista, vaikka lintuinfluenssatapaus siipikarjassa alkuvuonna lisäsi työtä merkittävästi myös nykyisten markkinoiden palauttamiseksi/säilyttämiseksi. Elintarvikevienti kasvoi ja uusia vientimarkkinoita saatiin avattua. Brexit työllisti, mutta toimijoiden ohjeistus saatiin hoidettua. Vuosaaren uusi rajatarkastusasema otettiin käyttöön.

Laboratorio- ja tutkimuslinja: Vaatimusten mukaisia diagnostiikka- ja analyysipalveluja on ollut riittävästi saatavilla, palveluanalytiikka toteutettiin asetetuissa tavoiteajoissa ja analyysi- ja diagnostiikkapalveluja ja niiden akkreditointia sekä sähköistä asiointia kehitettiin edelleen. Laboratoriolla oli myös ajoittain haasteita tarvikkeiden saatavuudessa koronatilanteesta johtuen. Selvitys maksullisten eläintautitutkimusten perusteista hintojen alentamiseen ja vaikutuksista kilpailuneutraliteettiin siirtyi vuodelle 2022.

Tieteellisesti referoitujen julkaisujen määrä (52 kpl) pysyi samalla korkealla tasolla kuin edellisenä vuonna, jolloin se kaksinkertaistui aiempaan nähden. Muidenkin julkaisujen määrä säilyi hyvällä tasolla. Vaikuttavuutta ja hyödynnettävyyttä lisää se, että avoimesti saatavilla olevien (OA) tieteellisesti vertaisarvioitujen julkaisujen osuus on korkea (88%).

Ministeriön kannanotto

- Ruokavirasto on toteuttanut vuoden 2021 tulossopimuksessa sovittuja toimenpiteitä ja saavuttanut sille asetetut yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet hyvin
- Maksajavirastotehtäville asetetut tavoitteet ruokajärjestelmän kilpailukyvyyn ja kannattavuuden, luonnonvaratalouden toimintaedellytysten, markkinoiden vakaan toiminnan sekä maaseudun elinvoimaisuuden ja maaseutuverkostojen toiminnan turvaamiseksi saavutettiin hyvin.
- Elintarvikeeturvallisuuden taso maassa säilyi hyvänä eikä kansanterveyteen vaikuttavia elintarvikeeturvallisuuskriisejä syntynyt. Ruokaviraston tulee seurata elintarvikkeiden takaisinvetojen määrän kasvun syitä sekä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.
- Harmaan talouden ja petosten torjunnan tehostaminen jatkui ja se säilyy yhtenä painopisteenä seuraavina vuosina samoin kuin verkkokaupan valvonta vuodesta 2023 lähtien ehdotetun lisämäärärahan turvin.
- Eläintautitilanne heikentyi, mutta eläintautiepäilyt ja todettujen tapausten torjunta hoidettiin tehokkaasti. Eläintauti- ja tunnistuslainsäädännön kokonaisuudistus edellyttää jatkossakin virastolta lisää muiden viranomaisten kouluttamista ja ohjeistamista sekä keskustelua säädösten sisällöstä ministeriön kanssa.
- Eläinsuojeluvalvonnan ohjausta ja ohjeistusta tulisi lisätä alue- ja paikallisviranomaisten työn tukemiseksi sekä pohtia uusia keinoja eläinten hyvinvoinnin edistämiseen. Valvontatietojen keruuta tulisi kehittää.
- Maatalouden tuotantopanosten turvallisuus sekä kasvinterveys säilyivät hyvällä tasolla.
- Ruokaviraston vuoden 2021 tavoitteena oli tehostaa yhteisen kalastuspolitiikan mukaisten seuraamusten määräämistä ja kehittää soveltamislinjauksia seuraamusten vaikuttavuuden ja toimijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi. Ministeriö on pannut merkille viraston toimenpiteet seuraamusmenettelyn kehittämiseksi ja sen resursoinnin turvaamiseksi sekä kannustaa uusiin tehostamistoimiin. Kokonaiskuva tilanteesta paranisi, jos tilinpäätöksessä esitettäisiin vertailua edellisenä vuonna käsittelyyn otettujen ja ratkaistujen rikkomusepäilyjen lukumääriin. Lisäksi ministeriö pyytää Ruokavirastoa toimittamaan ministeriölle tiedoksi virastossa käyttöön otetut soveltamislinjaukset.

Toiminnallinen tehokkuus

Vuonna 2021 virasto jatkoi toiminnan ja talouden sopeuttamistoimia noudattamalla tiukkaa talous- ja rekrytointikuria sekä jatkamalla säästötoimenpiteitä. Tilinpäätöksen mukaan sopeuttaminen kokonaisuutena on edennyt suunnitellusti. Sopeuttamistarvetta on kuitenkin edelleen muun muassa tietojärjestelmien ylläpitomenojen voimakkaan kasvun vuoksi.

Vaikka toimintamenojen vuodelle 2022 siirtyvä erä oli 19,9 milj. euroa, mikä on bruttomenoista 17,6 %, oli tästä 9,7 milj. euroa sidottu muun muassa ministeriön ja valtiovarainministeriön tietojärjestelmiin liittyviin tuottavuushankkeisiin ja elintarvikemarkkinavaltuutetun toiminnan rahoitukseen. Virasto joutuu vuonna 2022 käyttämään sitomatonta siirtyvää erää merkittävästi kasvaneisiin IT-järjestelmien jatkuvan kehittämisen ja ylläpidon menoihin. Tämän vuoksi viraston tulee seurata jatkossakin tarkkaan sitomattoman siirtyvän erän tasoa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus oli samalla tasolla edellisvuoteen nähden ollen 88 %. Vuoden 2021 talousarviossa oli hintatukeen osoitettu yksi miljoonaa euroa maksullisten eläintautitutkimusten, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja, hintojen alentamiseen. Hintatukea käytettiin tilinpäätöksen mukaan runsas 0,9 milj. euroa (0,9 milj. euroa vuonna 2020). Hintatuen siirtyvä erä on kasvanut viime vuosina. Siihen liittyvät menettelyt ja vaihtoehdot tulee käydä vuonna 2022 lävitse yhteistyössä ministeriön kanssa sekä samalla tarkistaa, onko hintatuki asianmukaisella tasolla.

Ruokaviraston maksajavirastotehtäville asetetut tavoitteet saavutettiin. Viljelijätuissa maksut on toteutettu ajallaan ennakkoon ilmoitetun maksusuunnitelman mukaisesti. Pinta-alaperusteisten tukien sähköinen tukihakuprosentti säilyi edellisvuoden tasolla ja yritys-, hanke ja rakennetukien osalta se hieman laski. Yritys-, hanke- ja rakennetukivarojen maksuprosentit sidonnoista ja rahoitussuunnitelmasta kasvoivat edelliseen vuoteen nähden, mutta jäivät tavoitteesta yllättävän paljon ohjelmakauden lähestyessä loppua. Ruokavirasto.fi saavutettavuusarvosana oli vain 79,6 tavoitteen ollessa 97,5.

Ministeriön kannanotto

- **Virasto saavutti pääosin sille asetetut toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet.**
- **Ministeriö pitää edelleen tärkeänä, että virasto ylläpitää digitalisaation tiekartan avulla saatua viraston yhteistä näkemystä tarvittavista kehittämishankkeista ja niiden toteuttamisjärjestyksestä. Tämä mahdollistaa myös tietojärjestelmäasioiden paremman vuosittaisen aikataulutuksen ja integroimisen osaksi vuotuista tulossopimusvalmistelua.**
- **Eräiden tietojärjestelmähankkeiden etenemisessä ja aikataulussa pysymisessä oli edelleen haasteita. Haasteet liittyivät erityisesti teknologiaympäristöjen uudistamishankkeeseen ja YTVK -hankkeeseen. Koirarekisterin valmistelu eteni, kun esiselvitys ja perustamisen suunnitelma saatiin laadittua. Ministeriö pitää tärkeänä, että virasto varmistaa meneillään olevien kehittämishankkeiden riittävän resurssoinnin ja etenemisen suunnitellusti. Tämä tulisi ottaa huomioon uusia kehittämishankkeita suunniteltaessa.**
- **Viraston tulee edelleen noudattaa suunnitelmallista ja tarkkaa taloudenpitoa sekä rekrytointimahdollisuuksien arvioimista.**
- **Ministeriö kehottaa edelleen virastoa huomioimaan toimintaa suunniteltaessa ministeriön suosituksen siitä, että siirtyvän erän tulisi olla 8–12 % bruttomenoista. Viraston siirtyvä erä oli kokonaisuudessaan hyvällä tasolla (n. 17 %), mutta sitomattoman siirtyvän erän osuutta voidaan pitää tasoltaan vielä alhaisena.**
- **Ruokavirasto teki vuonna 2021 yhteensä 66 kpl Kemera-tuen takaisinperintäpäätöstä, mikä on selvästi edellisvuotta vähemmän. Vuoden 2021 tilinpäätöksessä ei enää esitetä edellisvuosien tapaan käsittelyssä olevien takaisinperintäesitysten määrää, jolloin tilinpäätöksestä ei ole enää mahdollista saada kokonaiskuva käsittelyn tilanteesta. Tilinpäätökseen olisi syytä palauttaa käsittelyssä olevien takaisinperintäesitysten määrä. Lisäksi ministeriö pitää edelleen tärkeänä, että Ruokavirastossa on jatkossakin riittävät resurssit takaisinperintäesitysten käsittelyyn, jotta esitykset eivät vanhenisi.**
- **Ruokaviraston tulee Riistavahinkolain mukaan toimittaa ministeriölle määrärahojen varaamista varten vuosittain helmikuun loppuun mennessä yhdistelmä edellisen kalenterivuoden aikana arvioiduista viljelys-, eläin-, irtaimisto- ja porovahingoista. ministeriö toteaa, että se ei pysty varaamaan määrärahoja porovahinkoilmoituksiin, jotka tallennetaan Ruokaviraston yhteenvedon jälkeen. Ruokaviraston tulee huolehtia maaseutuviranomaisten ohjeistamisesta siten, että edellisen vuoden vahingot tulee olla syötettyinä Tukisovellukseen viimeistään helmikuun loppuun mennessä. Muutoin**

vuoden 2022 tilanne saattaa toistua, jolloin osa vahinkoilmoituksista tallennettiin vasta helmikuun jälkeen.

c) Tuotokset ja laadunhallinta

Huolimatta koronan aiheuttamasta poikkeustilanteesta Ruokavirasto pystyi toteuttamaan suunnitellusti ruokaketjun valvonnan yhtenäistämistä, viljelijätukihakuja ja -maksuja, maaseuturahaston hanke-, yritys- ja rakennetukien hallinnointijärjestelmää sekä eläintautien ja kasvintuhoojien diagnostiikka- ja laboratoriopalveluja koskevat palvelulupaukset. Ruokaviraston asiakkuuksien hallintaa ja asiakkaiden mukaan ottamista toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen koskeva palvelulupaus toteutui ja substanssityötä tehtiin yhteistyössä asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on luoda asiakaskeskeisen kehittämisen malli, mitä voidaan pitää hyvänä asiana. Asiakaskeskeisyyden kehittämisen osalta tulee myös jatkossa ottaa huomioon Ruokaviraston resurssien käyttöön liittyvät toimintojen välttämätöntä priorisointia koskevat haasteet ja tarvittaessa käydä keskustelua ministeriön kanssa priorisoinneista.

Viraston toimintakertomuksessa on esitetty monipuoliset tiedot suoritteiden määristä ja palvelukyvyistä.

Laboratoriotutkimusten määrä kasvoi edelleen edellisvuosiin nähden elintarviketurvallisuuden ja eläinten terveyden valvonnassa, mutta laski kasvinterveyden osalta. Myös suunnittelu-, ohjaus- ja asiantuntijatyon määrä kasvoi elintarviketurvallisuuteen, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin, kasvintuotannon edellytyksiin ja kasvinterveyteen sekä ja maatalouteen liittyvissä tehtävissä. Valvontatoimenpiteiden määrä rehualan toimijoiden ja luonnonmukaisen tuotannon valvonnassa sekä eläinlääkinnällisessä rajatarkastuksessa palautui ensimmäisen koronavuoden notkahduksen jälkeen entiselle tasolle. Muilla valvonnan alueilla valvontatoimenpiteiden määrä säilyi suunnilleen vuoden 2020 tasolla.

Ruokaviraston palvelujen asiakaskokemusta ja -tyytyväisyyttä voidaan pitää hyvänä palvelutyytyväisyyttä selvittävien pikapalautekysely -pilottien tulosten valossa, joissa asiakastyytyväisyydeksi muodostui 3,37 (asteikolla 1–4). Lisäksi ELY-keskusten kumppanikyselyssä ELY-keskusten työntekijät antoivat Ruokaviraston toiminnalle kokonaisarvosanan 2,93 (asteikolla 1–4).

Ministeriön kannanotto

- **Ukrainan sodan myötä muuttunut toimintaympäristö entisestään korostaa tietoturvallisten tietojärjestelmien merkitystä. Ministeriö pitää tärkeänä, että viraston tietoturvan hallintajärjestelmä on arvioitu ja todettu vaatimusten mukaiseksi.**

d) Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Koronatilanteessa virastossa työskenneltiin edelleen valtaosin etätöissä, pois lukien tehtävät, jotka edellyttivät paikalla oloa (mm. laboratorio-, lihan tarkastus-, virastopalvelu- ja turvallisuustehtävät sekä eläinlääkinnällinen rajatarkastus).

Merkittävimpiä riskejä arvioitaessa erityisesti esille nousi virastotalouden edellyttämästä tiukasta säästö- ja rekrytointikurista johtuvan henkilöstövoimavarojen niukkuus suhteessa toimintaan.

Viraston henkilöstömäärä kasvoi edellisvuoteen nähden ollen 998 henkilötyövuotta (htv) (959 htv vuonna 2020). Henkilömäärän kasvun taustalla oli muun muassa panostaminen IT-toimintaan (useat tuottavuushankkeet) sekä elintarvikeketjun petosten torjuntaan ja etämyynnin valvontaan. Myös uudet ja lisääntyneet tehtävät kasvattivat resursseja erityisesti eläintautitorjunnassa ja -diagnostiikassa tehtävissä. Henkilöstömenot kasvoivat edellisvuoteen nähden 5,4 milj. euroa ja niiden osuus oli hieman yli puolet toiminnan kuluista. Kasvua selittää myös 1.12.2020 käyttöön otettu palkkausjärjestelmä Viraston työtyytyväisyyttä mittaava kokonaisindeksi parani ollen 3,61 (3,52 vuonna 2020), mikä on alempi kuin koko valtiolla (3,65) ja MMM:n hallinnonalalla (3,82). Tulosta voidaan kuitenkin pitää hyvänä edelleen haastavassa koronatilanteessa. Sairauspoissaolojen määrä oli hieman edellisvuotta alempi ollen 8 työpäivää/htv, mutta kuitenkin korkeampi kuin valtiolla keskimäärin (7,3 työpäivää/htv vuonna 2021).

Vaikkakin yllä olevat mittarit ovat hyvällä tasolla ja virasto pystyi selviytymään tehtävistään hyvin, on ministeriö huolissaan viraston työaikasaldojen nousun sekä henkilöstön kuormituksen ja jaksamisongelmien takia, joihin myös työterveyshuolto on kiinnittänyt huomiota vuoden 2021 vuosikertomuksessaan. Viraston johto on toimillaan kuitenkin pyrkinyt vaikuttamaan tilanteeseen ja miettimään selkeitä toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi huomioiden myös viraston lähivuosien

erityishaasteet (mm. EU:n uusi rahoituskausi, toimialan lainsäädäntöuudistusten valmistelu ja toimeenpano).

Voimavarojen hallinnalle asetetut tavoitteet ovat tilinpäätöksen mukaan saavutettu.

Ministeriön kannanotto

- **Ministeriö pitää tärkeänä, että viraston johto kiinnittää erityistä huomiota henkilöstön jaksamiseen ja etsii ratkaisuja tilanteen hallintaan.**
- **Ministeriö pitää edelleen tärkeänä, että virasto etsii aktiivisesti keinoja resurssien kohdentamiseen viraston toiminnan kannalta keskeisiin tehtäviin. Tehtävien priorisoinnista tulee ennakoivasti keskustella ministeriön kanssa.**
- **Viraston tulee edelleen kiinnittää erityistä huomiota sisäisen tiedonkulun ja yhteistyön varmistamiseen eri linjojen, substanssiyksiköiden sekä taloushallinnon ja tietohallinnon välillä.**
- **Viraston työtyytyväisyys on edelleen hieman alempi kuin valtiolla tai ministeriön hallinnon alalla keskimäärin. Työtyytyväisyys on kuitenkin parantunut, mikä on positiivista haastavien koronavuosien jälkeen.**

2. Tuloksellisuusraportoinnin perusteiden asianmukaisuus ja kehittämistarpeet

Tuloksellisuusraportointi on monipuolista ja asianmukaista. Viraston laskentatoimi on tuottanut riittävät ulkoisessa ohjauksessa tarvittavat tiedot sekä talousarvioasetuksen (1243/1992) 63 ja 65 §:ssä edellytetyt tiedot. Ministeriö pitää hyvänä, että virasto on edelleen kehittänyt tilinpäätöksen yhtenäisempää esitystapaa ja sisällön analyysia. Asiat on tilinpäätöksessä ilmaistu johdonmukaisesti ja avoimesti, mutta jatkossa olisi hyvä kiinnittää huomiota asioiden priorisointiin ja tiivistämiseen.

Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan virasto on noudattanut talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä. Ministeriö pitää tärkeänä, että tilintarkastajien suositukset otetaan toiminnassa huomioon ja havaitut puutteet korjataan.

3. Ministeriön esitys viraston toimenpiteiksi tuloksellisuuden parantamiseksi

Viraston taloustilanne ja sopeuttamistarpeet sekä siirtyvän määrärahan taso tulevat edelleen edellyttämään virastolta aktiivisia ja suunnitelmallisia sopeuttamistoimia.

Tietojärjestelmien ylläpidon ja jatkuvan kehittämisen menojen kasvu on merkittävin yksittäinen viraston sopeuttamistarvetta lisäävä tekijä. Ruokavirasto vastaa lukuisien tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä, vaikka hyödyt pääosin kohdentuvat muille organisaatiolle. Koska viraston määräraha-kehäykseen on haasteellista saada korotusta kasvaneita ylläpitomenoja vastaavasti, ministeriö pitää tärkeänä, että virasto ryhtyy valmistelemaan vaihtoehtoisia toimintamalleja, jotka varmistaisivat ylläpidon rahoituksen.

Ministeriö pitää tärkeänä, että Ruokavirasto kiinnittää erityistä huomiota toiminnan suunnittelussa tehtävien priorisointiin suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin, myös viraston ohjatessa muuta hallintoa. Muutosten läpivienti on tärkeä toteuttaa aidosti osallistavalla johtamisella ja huomioimalla henkilöstön osaamisen ja hyvinvoinnin turvaaminen. Myös joustavuutta henkilöresurssien käytössä yli viraston sisäisten organisaatiorajojen tulee kehittää edelleen sekä hyödyntää koronaepidemian aikana käyttöön otettuja uusia keinoja toteuttaa valvontaa ja sen ohjausta. Asiakaslähtöisyyden vahvistaminen luo hyvän perustan toiminnan kehittämiseksi.

Ministeriö pitää hyvänä viraston tekemää johdonmukaista, suunnitelmallista ja ennakoivaa tietojärjestelmien kehittämistyötä, joka on perustunut viraston digitalisaatiosuunnitelmaan ja kehittämisen tiekarttaan. Ruokaviraston tulee tietojärjestelmähankkeiden hallinnassa kiinnittää huomiota resurssointiin, omarahoitusosuuden pitkän ja lyhyen aikavälin suunnitteluun ja hankkeiden toteutukseen aikataulussa. Kehittämishankkeissa on edelleen pyrittävä toiminnan, palveluiden ja prosessien uudistamiseen ja parempaan tiedon ja talouden hallintaan sekä tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuuteen. Riittävä toimintaprosessien kehittämisen ja hankehallinnan osaaminen on varmistettava. Substanssi-, tietojärjestelmä- ja talousasiantuntijoiden yhteistyötä viraston sisällä sekä ministeriön ja muiden hallinnonalan virastojen suuntaan tulee edelleen parantaa. Erityisesti asiointin kehittämässä on pyrittävä aitoon substanssien rajat ylittävään asiakaslähtöisyyteen.

Ruokavirastossa on käynnissä monia merkittäviä tietojärjestelmäinvestointeja (mm. tulevan rahastokauden tietojärjestelmät). Toiminnan tehostumisen osoittamiseksi investointien synnyttämien kustannussäästöjen arviointia ja seuranta tulee kehittää sekä viraston että hankkeiden hyödynsaajien osalta. Voimavarojen ollessa niukat yhtäältä kuntien ja aluehallinnon ohjauksen ja toisaalta prosessien sähköistyksen merkitys korostuu.

Ministeriö kannustaa Ruokavirastoa edelleen parantamaan toiminnan ja tietojärjestelmien toteutuksen ja elinkaaren suunnitelmallisuutta, ja näin pienentämään organisaation ydintoiminnalle mahdollisesti aiheutuvaa riskiä.

Ministeriö pitää tärkeänä, että tilintarkastajien, todentamisviranomaisen ja muiden tarkastuselinten sekä tehtyjen tietojärjestelmäselvitysten suositukset otetaan toiminnassa sekä tietojärjestelmien kehittämisessä huomioon ja korjataan havaitut puutteet.

Ministeriö kehottaa virastoa erityisesti kiinnittämään huomiota EU-rahoituskauden vaihtuessa ns. substanssimomenttien määrärahojen ja valtuuksien seurantaan, toimintatapojen kehittämiseen sekä olemaan yhteydessä ministeriöön mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mikäli ilmenee tarvetta muutoksille.

4. Ministeriön omat toimenpiteet viraston tuloksellisuuden parantamiseksi

Ministeriö seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa viraston uudistetun tulosohjausprosessin sekä tietojärjestelmien ja talouden suunnittelu- ja seurantamallien toimivuutta. Lisäksi ministeriö seuraa ja osallistuu tarvittaessa viraston tehtävien priorisointia sekä IT-toiminnan kehittämistä ja suunnittelua koskevien linjausten valmisteluun. Ministeriö edistää lisäksi omalta osaltaan digitalisaatiokehityksen kannalta tärkeitä yhteentoimivuuden ja poikkihallinnollisten toimintamallien kehittämisen prosesseja. Ministeriön ja Ruokaviraston yhdessä valmistelemaa tunnuslukukokonaisuutta tarkistetaan tarvittaessa hallinnonalan strategiakartan päivittyessä ja esimerkiksi 2023-2027 CAP-suunnitelman aiheuttamien muutosten osalta. Tarkoituksena on jatkaa tunnuslukutyötä toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tunnuslukujen osalta.

Kansliapäällikkö

Jaana Husu-Kallio

Osastopäällikkö

Minna-Mari Kaila

Tiedoksi

Valtiovarainministeriö
Valtiotalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori
MMM/osastot ja toimialat
MMM/HAKE/ohjaus- ja talousyksikkö
MMM/RO/yksiköt

VN/6420/2022-MMM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: